

му конкретному випадку, існуючих прийомів і методів захисту економічних інтересів, способів їх адаптації до конкретної ситуації.

У подальшому, враховуючи потреби виробництва в отриманні економічних вигод у майбутньому та суспільства у вирішенні проблем продовольчого забезпечення, важливо визначити та оцінити всі види ресурсів, які будуть задіяні у процесі виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, їхню взаємозалежність та взаємозв'язок, з метою моделювання їх впливу на рівень економічної безпеки підприємств у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Кузенко Т. Б. Тактичне і стратегічне планування економічної безпеки підприємства / Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. - №3 (33). – С. 142 – 151.
2. Дюбо О. М. Ресурсне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємств АПК / О. М. Дюбо // Економічний вісник Донбасу. – 2011. - №3 (25). – С. 32- 36.
3. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Н. Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
4. Чорна А. М. Ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства / А. М. Чорна // Вісн. Хмельницького національного університету. – 2009. - №4, т. 1. – С. 92 – 95.
5. Роздобудько В. С. Ресурсне обґрунтування економічної безпеки підприємства / В. С. Роздобудько // Ефективна економіка [Електронне фахове видання]. – 2010. - №8.
6. Куркін М. В. Механізм управління економічною безпекою розвитку підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.06.01 / М. В. Куркін. – Харків, 2006. – 30 с.

Рецензент – д.е.н., професор Гудзинський О. Д.

УДК 658.14:338

ПІДХОДИ ДО ІНВЕСТУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Супрун О. О., викладач

Херсонський державний аграрний університет

Визначено поняття механізм державного управління та регулювання, а також надано оцінку сучасного стану та проведений аналіз державного регулювання і державної підтримки інвестування та фінансування сільськогосподарських підприємств.

The concept of the mechanism of state control and regulation, as well as the assessments of the current state and an analysis of state regulation and state support of investment and finance agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Україна, як і інші країни, що стали на шлях ринкової економіки в останній час все більше уваги стали приділять розвитку сільського господарства. Особливо це стосується тієї частини діяльності сільськогосподарських підприємств, що забезпечується належною фінансовою підтримкою, залученням у її виробничий процес додаткових інвестицій та фінансових ресурсів. У зв'язку з цим потрібна розробка нового організаційно-економічного механізму фінансово-інвестиційної підтримки сільськогосподарських підприємств за участю у цьому процесі держави. Це надало б можливість аграріям успішно вирішувати поставлені перед ними завдання щодо забезпечення подальшого інтенсивного та інноваційного розвитку аграрного сектора економіки країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування джерел інвестування сільськогосподарських підприємств та агробізнесу викладені в працях відомих вітчизняних та закордонних учених, таких як В. Г. Андрійчук, В. І. Аранчій, І.О. Бланк, О. М. Бородіна, О. М. Вишневська, П. І. Гайдуцький, В. П. Галушко, А. С. Даниленко, М. Я. Дем'яненко, С. М. Кваша та ін. Результати їхніх наукових досліджень мають суттєве значення для розвитку нових підходів та пошуку варіантів інвестування і фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств. Так, потребують ретельного вивчення питання формування нових інвестиційних складових механізму фінансування сільськогосподарських товаровиробників, підвищення ефективності їх діяльності, з урахуванням процесів євро інтеграції.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження шляхів формування та залучення нових джерел інвестування сільськогосподарських підприємств та окреслення перспектив розвитку їх фінансово-інвестиційної діяльності на основі механізму державної підтримки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведені нами дослідження свідчать, що інвестування аграрного виробництва, на сьогоднішній день, здійснюється недостатніми темпами та в недостатніх обсягах. Особливо це стосується формування джерел надання інвестицій за рахунок бюджетних програм, коштів інших інвесторів. Сьогодні в багатьох програмних документах, які розробляються з метою активізації державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки України, досить часто трапляється поняття “механізм державного регулювання” при вирішенні як проблем розвитку галузі взагалі, так і окремих підприємств зокрема.

Так, у Концепції комплексної програми аграрного та сільського розвитку України, яка розроблена відповідно до положень Програми уряду “Назустріч людям”, зазначається, що основними напрямками виконання Програми є запровадження дієвих механізмів державного (у тому числі бюджетного) регулювання в АПК шляхом створення механізмів державної підтримки аграрного виробника, окремих галузей сільгоспвиробництва та розвитку територій. Також у Програмі розвитку фермерства в Україні на 2005-2015 рр. поряд з іншими ставиться завдання розробити механізм державного регулювання ринку земель сільськогосподарського призначення. Однак чіткого визначення поняття “механізм державного регулювання” стосовно розвитку аграрного сектора економіки України, інвестування аграрних підприємств сьогодні не існує. Виходячи з вищеведеного актуальним є визначення цього поняття з наукової точки зору.

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі є багато визначень поняття державне регулювання економіки взагалі і аграрного сектора зокрема. При цьому, на наш погляд, кожний механізм державного регулювання розвитку аграрного сектора являє собою певне поєднання принципів, функцій, форм, методів і засобів регулювання.

У науковій літературі та в практиці державного управління є різні визначення категорії “механізм”. Так, у довідковій літературі наводиться кілька визначень цього поняття. Слово “механізм” у перекладі з грецької “*mechanē*” означає “зброя”, “машина”. У першій дефініції - це послідовність станів, процесів, які визначають собою які-небудь дії, явища; у другій - система, пристрій,

який визначає порядок якого-небудь виду діяльності [4, с. 401].

До визначення поняття “механізм державного управління” або “механізм державного регулювання” по-різному підходили відомі зарубіжні та вітчизняні вчені. Так, на думку О.М. Бородіної, механізм управління - це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта [1]. До того ж, на думку цього автора, механізмом може бути сама держава, якщо розглядати її як форму суспільного самоуправління. У свою чергу, В.Й. Шиян під механізмом держави в широкому розумінні визначає механізм практичної реалізації державної влади, а у вузькому - конкретний засіб впливу держави на суспільство для вирішення поставлених завдань або розв'язання протиріч.

Що стосується категорії “механізм державного регулювання”, то, за твердженням М.Х. Корецького, “його необхідно розглядати як сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії відповідної системи (держави) на підвищення функціонування економіки” [2, с. 8]. За визначенням Л. Дідківської та Л. Головки [2, с. 21], механізм макроекономічного регулювання ринкової економіки змішаного типу - це система макроекономічних регуляторів, що складаються з таких основних елементів, як: ринкові регулятори; важелі державного впливу на економіку; корпоративне управління; інститут соціального партнерства.

На думку М. Корецького, зміст поняття “механізм державного регулювання економіки” можна визначити як систему засобів, важелів, методів і стимулів, за допомогою яких держава регулює економічні процеси, забезпечує реалізацію соціально-економічних функцій [3, с. 16]. На нашу думку, механізм державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки - це спосіб дій суб'єкта регулювання, який ґрунтується на базових принципах і функціях, забезпечуючи за допомогою певних форм, методів і засобів ефективне функціонування системи державного регулювання для досягнення поставленої мети та розв'язання протиріч.

Механізм державного регулювання є складовою системи державного регулювання, яка, крім того, включає в себе суб'єкти регулювання (державні органи), об'єкти регулювання (аграрний сектор; суб'єкти ринку постачальників товарів, робіт, послуг для аграрного сектора; суб'єкти ринку споживачів сільськогосподарської продукції; суб'єкти інфраструктури аграрного ринку). При цьому система працює під впливом певного навколишнього середовища. Це середовище представлене політичною та правовою, демографічною та екологічною, техніко-економічною і соціально-культурною складовими.

Нинішній стан функціонування механізму державного регулювання розвитку аграрного сектора показує, що він базується на багатьох важелях перспективного характеру. Так, Законом України “Про державну підтримку сільського господарства України”, № 1877-IV який був прийнятий 24 червня 2004 р., були визначені основи державної політики у бюджетній, кредитній, ціновій, страховій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення.

Основні складові механізму державної фінансової підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств на навколишнє середовище можна зобразити графічно (рис. 1).

Рис. 1. Складові механізму державної підтримки інвестування сільськогосподарських підприємств

Однак дослідження показують, що державні механізми регулювання розвитку аграрного сектора, які застосовуються сьогодні, досить часто є не-дієвими, недостатніми та такими, що не використовуються повною мірою як

з об'єктивних, так і суб'єктивних причин. Для досягнення поставленої мети розвитку аграрного сектора слід вирішувати цілу низку завдань, що за наявних проблем стає дедалі більш утрудненим. До того ж більшість існуючих проблем не можна вирішувати за допомогою ринкового механізму, тому необхідні суттєва підтримка галузі з боку держави та запровадження дієвого механізму державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки України на основі вищевизначених складових.

У США рівень державної підтримки сільського господарства становить 40 % від вартості виробленої сільськогосподарської продукції, у країнах ЄС – 35 %, у Японії та Франції – 72 %, в Україні – 8,3 %. У країнах ЄС державну підтримку сільського господарства здійснюють шляхом надання аграріям дешевих кредитів, підтримання твердих цін, виконання безпосередніх виплат тощо. В Європі під державне регулювання підпадає 90% цін на сільськогосподарську продукцію у вигляді субсидій для підтримки агротоваровиробників через високі ціни на засоби виробництва [4, с. 19].

Для України, яка з травня 2008 р. є членом СОТ, постає завдання визначити основні напрями, межі та обсяги бюджетної підтримки аграрного сектору. Доцільність такої підтримки визнана на законодавчому рівні, зокрема у таких законах, як Закон України „Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві”, Закону України „Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 рр.”, Закону України „Про державну підтримку сільського господарства України”, Закону України „Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року”.

Процес фінансування сільського господарства України з коштів Державного бюджету впродовж багатьох років характеризується неефективністю та недосконалістю розподілу. Для цього варто порівняти видатки держбюджету України за 2007-2009 рр., спрямовані на розвиток АПК. Як свідчать статистичні дані, обсяг видатків на його розвиток характеризується зменшенням протягом останніх 3-х років. І це з урахуванням того, що темпи виробництва валової продукції сільського господарства впродовж останніх років збільшуються.

Варто у цьому контексті звернути увагу на Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 р., в додатку до якої зазначено показники надання державної підтримки для забезпечення розвитку сільських територій, сільськогосподарського виробництва та аграрного ринку. Цим документом передбачено виділення коштів на зазначені вище цілі впродовж 2008-2015 рр. в обсязі понад 120 млрд. грн. Якщо врахувати, що за два із семи років виконання програми цей обсяг становить за 2008-2009 рр. 9 і 4 млрд. грн. відповідно, то можна зробити висновок, що зараз спостерігається явне недофінансування аграрного сектора України. Крім того, за цих умов уся сума бюджетного фінансування нівелюється за рахунок диспаритету цін.

За розрахунками М. Я. Дем'яненка та Ф. В. Іваниної, для розширеного відтворення та підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції обсяги підтримки сільського господарства мають зрости до 20

млрд. грн. (10 млрд. грн. для досягнення паритетності у міжгалузевому товарообміні + 10 млрд. грн. для створення умов забезпечення прибутковості галузі та формування власних фінансових ресурсів, здатних здійснювати розширене відтворення). Враховуючи те, що міжгалузеві диспропорції стали причиною переливання прибутку з сільського господарства у посередницькі структури, то державна підтримка повинна здійснюватись таким чином, щоб фінансові ресурси могли надходити безпосередньо до суб'єктів аграрного господарювання.

Висновки. Механізм державної підтримки інвестування сільськогосподарських підприємств повинен характеризуватися певною ефективністю, а саме для сільськогосподарського товаровиробника ефективність від використання коштів Державного бюджету шляхом реалізації державних цільових програм (здешевлення кредитів у тому числі) може бути виражена у підвищенні врожайності сільськогосподарських угідь від раціонального їх використання та застосування ресурсозберігаючих технологій обробки землі (збереження родючості ґрунтів), у зменшенні кількості збиткових підприємств та збільшенні рівня прибутку підприємств, які здійснюють свою діяльність більш ефективно. На сучасному етапі ринкових відносин державна підтримка сільськогосподарських підприємств реалізується державними цільовими програмами: дотації на виробництво продукції тваринництва; селекція в рослинництві; селекція в тваринництві; часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки; компенсація за посіяні озимі; здешевлення кредитів; інші [3].

Першочерговим кроком у формуванні сучасної державної політики розвитку сільських територій має стати розробка ґрунтовної та адекватної (відповідно до нинішніх умов і потреб) програми розвитку сільських територій. Ключовим питанням такої програми має бути законодавчо визначений та закріплений статус сільських територій (як об'єкта регулювання) та правове визначення економічної бази їх розвитку. В рамках цієї програми державна політика розвитку сільських територій в Україні потребує також більш активної державної участі у підтримці сільського господарства, на основі зниження податкового тиску на суб'єктів цієї діяльності, створення дієвої системи кредитування та страхування їхньої діяльності тощо. Така практика сприятиме як формуванню продовольчої безпеки країни так і запобігатиме загрозі надлишкової міграції сільського населення в міста і за кордон.

Література:

- 1.Бородіна О.М. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізм, ефективність / О.М. Бородіна // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 109-125.
- 2.Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки: [Навч. посіб.]/ Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. - К.: Знання-Прес, 2000. - 209 с.
- 3.Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: [Монографія] / М.Х. Корецький. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 260 с.
- 4.Инвестиции и экономический рост предпринимательства. – [Серия "Учебники для вузов] / А.Б. Крутик, Е.Г. Никольская. Специальная литература": [Монография]. – СПб.: Изд-во "Лань", 2000. – 544 с.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.